

УДК 37.04:159.923

DOI: 10.32342/3041-2196-2024-2-28-10

Л.В. ШУБА,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри управління фізичною культурою та спортом,
Національний університет «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя)*

В.О. ШУБА,

*доцент, професор кафедри психології та педагогіки,
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (м. Дніпро)*

В.В. ШУБА,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту (м. Дніпро)*

МЕНТОР / ВИКЛАДАЧ У СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Мета дослідження – визначити особливості роботи ментора / викладача та його вплив на розвиток студентів та освітнього середовища в умовах дистанційного навчання. Головними методами дослідження є ретроспективний аналіз змісту поняття «менторство», узагальнення, систематизація теоретичних аспектів щодо особливостей менторської ролі викладача в умовах вищої школи й дистанційного навчання, моделювання рис і якостей ментора / викладача.

Установлено, що менторство – це унікальний процес підтримки, навчання та розвитку, який здійснюється через індивідуальну взаємодію між ментором / викладачем і підопічним. Ментор є не лише наставником, а й джерелом натхнення, який допомагає розкрити потенціал, сформувати професійні навички й побудувати успішну кар'єру. Менторство розглядається як інструмент для передачі досвіду, знань і життєвих цінностей, що сприяє гармонійному особистісному та професійному розвитку підопічного. Дистанційне навчання змінило роль ментора / викладача, вимагаючи від нього нових підходів до викладання та розвитку специфічних компетенцій. У цьому форматі педагог постає не лише носієм знань, а й мотиватором та наставником, здатним ефективно комунікувати й адаптуватися до умов онлайн-освіти. Емпатія та емоційний інтелект стають важливими якостями викладача, оскільки дозволяють краще розуміти студентів і підтримувати їх у складних обставинах. Харизматичність і здатність зацікавити аудиторію допомагають утримувати увагу навіть через екран монітора, що значно покращує сприйняття матеріалу. Гнучкість викладача виявляється в умінні змінювати підходи до подання інформації та знаходити шляхи розв'язання технічних проблем. Висока технічна грамотність дає можливість створювати інтерактивні курси та якісні мультимедійні ресурси, які сприяють кращому засвоєнню знань. Окрім цього, викладач повинен бути терплячим до студентів, які адаптуються до нового формату, та демонструвати толерантність до їхніх індивідуальних труднощів. Мотиваційні навички допомагають надихати студентів до активного навчання, сприяючи формуванню позитивного ставлення до процесу здобуття знань. Організованість і професіоналізм педагога в дистанційному форматі стають найбільш значущими, адже саме вони визначають успішність навчального процесу. З'ясовано, що особливу увагу викладачі повинні приділяти встановленню довіри та створенню сприятливої атмосфери для навчання. У дистанційній освіті важливо поєднувати експертність із творчістю, щоб зробити процес не лише інформативним, але й захоплюючим. Такий підхід дозволяє вирішити проблеми, пов'язані з ключовими викликами, як-от: збереження мотивації студентів, подолання відчуття ізоляції та забезпечення справедливого оцінювання.

Зроблено висновок про те, що в сучасних реаліях дистанційне навчання має як перспективи, так і труднощі, проте саме викладачі, які володіють зазначеними якостями, здатні зробити цей формат максимально ефективним і результативним.

Ключові слова: менторство, викладацька діяльність, історичний розвиток менторства як наукової категорії, дистанційне навчання, професійно важливі якості викладача, позитивні / негативні риси дистанційної освіти.

Постановка проблеми. Менторство та викладання є важливими компонентами освітнього процесу, але в умовах сучасного світу ці сфери стикаються з низкою проблем і викликів, які потребують комплексного аналізу й подальшого їх подолання.

Менторство розглядають як потужний інструмент професійного й особистісного розвитку, але відсутність єдиної моделі менторства (нерозробленість загальноприйнятих стандартів, які б регулювали процес наставництва, ускладнює його впровадження в закладах освіти); дефіцит підготовлених менторів (багато викладачів не володіють необхідними компетенціями для ефективного менторства, зокрема в умовах дистанційної освіти) та слабка мотивація викладачів (менторство часто сприймається як додаткове навантаження, яке не завжди враховується при оцінюванні роботи педагогів) спонукають до здійснення детального аналізу обраної теми для віднайдення механізмів вирішення цієї проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема менторства, особливо в умовах дистанційного навчання, охоплює широкий спектр досліджень. Її вивченням займалися численні провідні науковці та практики в галузі педагогіки, психології, менеджменту й інформаційних технологій [Романовський, Михайличенко, Грень, 2023; Burke, Stets, 2009; Yi, 2022].

Дослідження [Bransford, Brown, Cocking, 2000] спрямовані на особливості навчання, аналіз сприйняття мозком інформації та формування вмінь адаптувати складні концепції до рівня розуміння, а також вплив ментора на цей процес. J. Lave [2019] – один із провідних учених, який убачав у навчанні соціально зумовлений процес, що інтегрується в повсякденне життя через участь у спільних практиках. Науковець дослідив шляхи доступу до знань, вплив соціальних структур і змінювані практики, пропонуючи цілісне бачення навчання поза формальними освітніми межами. Розроблено концепцію «спільнот практики», яка є основою для багатьох моделей дистанційного менторства; його дослідження спрямовані на об'єднання людей у спільноти задля обміну знаннями й досвідом навіть у віртуальних умовах [Farnsworth, Kleanthous, Wenger-Trayner, 2016; Wenger, Wenger-Trayner, 2020]. Автор концепції педагогічної майстерності, відомий український педагог І. Зязюн розглядає менторство як ключовий компонент професійної техніки педагога [Зязюн, Крамущенко, Кривонос, 1997]. В. Кремень [2014] вивчав інтеграцію інноваційних технологій у вищій освіті, включно з дистанційним навчанням. О. Зінкевич, Ю. Чекан [2007] досліджують вплив менторства й музикотерапії на психо-емоційний стан студентів у навчальному процесі.

Висновковуємо, що постановка проблеми менторства та викладання базується на викликах, пов'язаних із роллю викладача як наставника, інтеграцією інновацій у навчальний процес і створенням сприятливого психо-емоційного середовища для розвитку студентів. Вирішення цих проблем сприятиме покращенню якості освіти й гармонійному зростанню усіх її учасників.

Мета дослідження – визначити особливості роботи ментора / викладача та його вплив на розвиток студентів та освітнього середовища в умовах дистанційного навчання. Головними методами дослідження є ретроспективний аналіз змісту поняття «менторство», узагальнення, систематизація теоретичних аспектів щодо особливостей менторської ролі викладача в умовах вищої школи й дистанційного навчання, моделювання рис і якостей ментора / викладача.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «ментор» має давнє коріння й багату історію, що розкриває його сутність як наставника, радника й провідника. Розглянемо більш детально етимологію та походження цього слова. Слово «ментор» походить із давньогрецької міфології. Аналізуючи міфологічне коріння, відмічаємо, що Ментор був другом і довіреною особою Одиссея (з «Одіссеї» Гомера). Перед вирушенням на Троянську війну Одиссей доручив виховання свого сина Телемаха саме Ментору.

У деяких версіях богиня Афіна приймала вигляд Ментора, щоб підтримувати та навчати Телемаха [Левківський, 2011; Pfund, Vyars-Winston, Branchaw, Hurtado, Eagan, 2016].

Згодом ментором стали позначати досвідченого наставника, який допомагає іншому в розвитку. У давньогрецькій культурі роль наставників була фундаментальною. Наприклад, Сократ виступав ментором для Платона, а Платон – для Аристотеля. Ця ідея стала основою освітньої моделі античного світу, де передавання знань і цінностей було особистим і безпосереднім від наставника до подопічного [Маляр, Кухта, 2020; Платон, 2000].

У Середньовіччі менторство втілювалося через майстрів і учнів у ремісничих гільдіях. Учні отримували не лише професійні знання, але й засвоювали етичні принципи й соціальні навички від своїх наставників [Левківський, 2011; Маляр, Кухта, 2020].

У Новий час (XVII-XVIII ст.) концепція менторства набуває популярності в освітніх і наукових колах. Сам термін «ментор» закріпився завдяки роману Франсуа Фенелона «Пригоди Телемаха» (1699 р.), де образ Ментора символізує ідеального наставника [Задорожна-Княгницька, 2020; Зязюн, Крамущенко, Кривонос, 1997].

Нині менторство як особливий вид професійної діяльності стає популярним у багатьох сферах: освіті, бізнесі, кар'єрному розвитку. Воно означає не лише передачу знань, а й підтримку, мотивацію та розвиток особистісного потенціалу. Університети, корпорації та громадські організації активно використовують менторські програми [Задорожна-Княгницька, 2020; Маляр, Кухта, 2020].

Сучасна сутність менторства – це взаємостосунки, у яких досвідчена людина (ментор) надає поради, ділиться знаннями й досвідом; сприяє особистісному та професійному розвитку свого підопічного («менті»); допомагає побачити нові можливості та розкрити потенціал.

Менторство базується на довірі, взаємоповазі й довготривалому зв'язку. На відміну від формального викладання, ментор виступає більшою мірою як натхненник, а не лише як учитель [Романовський, Михайличенко, Грень, 2023; Goglio-Primard, Simon, Cohendet, Aharonson, Wenger-Trayner, 2020].

Викладач / ментор у вищій школі – це авторитет, якого студенти не лише слухають, але й наслідують. Тому важливо:

– дотримуватись етичності, що означає чесність і прозорість у роботі, особливо в оцінюванні; демонстрація поваги до думки кожного, навіть якщо вона не збігається з власною, дотримання норм академічної доброчесності (жодної терпимості до плагіату);

– мати високий професіоналізм. Викладач повинен бути добре підготовленим до занять, постійно оновлювати свої знання та використовувати сучасні джерела інформації, бути організованим і чітким у викладі матеріалу;

– перебувати в постійному розвитку, брати участь у конференціях, семінарах, тренінгах задля підвищення кваліфікації, опрацьовувати новітню літератури й інтегрувати передові методики в навчальний процес; залучати студентів до власних досліджень, публікацій чи проєктів. Принагідно слід акцентувати на тому, що викладач, який займається наукою чи громадськими проєктами, демонструє студентам, що навчання й саморозвиток тривають усе життя [Burke, Stets, 2009; Hargreaves, Fullan, 2020; McDonald, Mercieca, 2021].

Розглянемо більш детально персону викладача в сучасній вищій школі. Нині роль викладача вищої школи виходить за межі традиційного «передавання знань». Він стає ментором, тобто людиною, яка:

1. Мотивує, тобто допомагає студентам зрозуміти, чому їхнє навчання важливе, і як освіченість може змінити їхнє життя; використовує приклади успішних випускників чи історій із реального життя, які надихають; забезпечує персоналізований підхід, звертаючи увагу на сильні сторони кожного.

2. Підтримує, спонукає студентів долати труднощі, будь то академічні чи особисті; виявляє терпіння й розуміння, оскільки у студентів різний рівень підготовки; є тією «системою підтримки», на яку можна покластися під час невдач.

3. Розвиває критичне мислення, заохочує ставити запитання та аналізувати отриману інформацію; створює ситуації, де студент має самостійно ухвалювати рішення через дискусії, кейс-методи; допомагає знаходити баланс між творчістю й раціональним підходом у вирішенні проблем [Pfund et al., 2016; Yi, 2022].

Дослідники цієї проблеми вважають, що задля реалізації вищенаведених аспектів у викладача / ментора повинен бути розвинений емоційний інтелект. Зауважимо, що емоційний інтелект – це одна з ключових компетенцій для ефективного викладання в сучасному світі. Викладач повинен уміти розпізнавати втому, демотивованість чи перевантаженість студентів. Співчуття й емпатія допомагають йому встановлювати довіру та взаємоповагу. Ментор будує відкриту атмосферу, де студенти не бояться висловлювати свої думки. Водночас, викладачу необхідно вміти регулювати власні емоції, здійснювати самоконтроль у стресових ситуаціях (несподівані запитання, складні академічні групи), зберігати спокій і професіоналізм у будь-яких умовах [Романовський, Михайличенко, Грень, 2023; Hodges et al., 2020].

Сучасні виклики викладацької діяльності у вищій школі є багатограними (COVID-19 [Almaiah, Al-Khasawneh, Althunibat, 2020; Hodges et al., 2020] та війна в Україні), тож розв'язання пов'язаних із ними проблем потребує інноваційних підходів, пошуку нових інструментів підтримки навчального процесу в цих складних умовах.

Передусім звернемо увагу на особливості дистанційного навчання, яке в сучасних українських реаліях стало однією з провідних форм здобуття освіти.

До безсумнівних переваг дистанційного навчання належить:

- доступність для широкої аудиторії, можливість навчатися з будь-якої точки світу, за наявності інтернету; зниження витрат на транспорт і проживання; доступ до програм і курсів провідних університетів без необхідності переїзду;

- гнучкість графіка. Навчаючись дистанційно студенти можуть організовувати свій час, поєднуючи навчання з роботою або іншими обов'язками, а відеозаписи та інший цифровий контент дозволяють їм переглядати матеріал у зручний час;

- вплив на розвиток цифрових навичок студентів шляхом використання сучасних онлайн-платформ (Zoom, Moodle, Google Classroom), роботу з актуальними віртуальними освітніми ресурсами;

- індивідуальний темп навчання, що надає змогу студентам засвоювати матеріал у власному темпі, повертаючись у разі потреби до складних тем, або навпаки – оминати вже добре відомий навчальний матеріал;

- персоналізований підхід, що вможливлює врахування індивідуальних запитів у відборі контенту й індивідуальних навчальних досягнень студентів у визначенні складності навчальних завдань;

- економічна ефективність, що для університетів означає зменшення витрат на утримання аудиторій, технічну інфраструктуру та інші ресурси.

Між тим доцільно мати на увазі й негативні сторони дистанційного навчання, а саме:

- відсутність особистого контакту, що породжує відчуття ізольованості та соціальної відчуженості серед студентів, значно зменшує можливості для формування зв'язків і спілкування в реальному житті;

- зниження мотивації й дисципліни, оскільки не всі студенти здатні організувати свій час ефективно, що призводить до відставання в навчанні. При цьому відсутність безпосередньої взаємодії з викладачем може знижувати рівень контролю та уваги студентів;

- обмежений доступ до технологій. Звісно, що не всі студенти мають необхідну техніку або стабільний доступ до інтернету. З іншого боку, студенти чи викладачі, які не володіють на необхідному рівні ІТ-навичками, відчують складність в оволодінні навичками використання цифрових інструментів;

- складнощі в організації практичних занять, особливо для дисциплін, які формують професійні уміння й навички. Як відомо, деякі спеціальності потребують занять лабораторного, клінічного чи інженерного спрямування, які важко реалізувати онлайн. Це може понизити якість підготовки для студентів інженерно-технічних, медичних і творчих спеціальностей;

- психологічні та фізичні проблеми, зумовлені тривалим перебуванням перед екраном монітора, що викликають втому очей, зниження фізичної активності та стрес. Окрім цього, відсутність чітких меж між навчанням та особистим життям може призвести до емоційного вигорання;

- складність контролю знань. Викладачам важко забезпечити об'єктивність оцінювання через імовірність списування студентами, а відсутність особистого спілкування між викладачем і студентом ускладнює розуміння реального рівня знань студентів.

Під час дистанційного навчання ментори / викладачі повинні мати особливі риси характеру, які забезпечують ефективну взаємодію зі студентами та збереження належного рівня зацікавленості. Дослідники цієї проблеми [Goglio-Primard at al., 2020; Wenger, Wenger-Trauner, 2020; Yi, 2022] наголошують на таких важливих рисах і якостях:

1. Чутливість до потреб студентів та здатність створювати атмосферу довіри, враховувати особливості їхньої роботи, індивідуальні проблеми чи культурні відмінності, вміння забезпечувати безпечний простір для спілкування, де студенти не бояться ставити запитання чи визнавати помилки [Красюк, 2024].

2. Харизматичність, яка охоплює вміння привернути увагу, а також яскравий стиль викладання, що робить лекції цікавими навіть у дистанційному форматі. Викладач, який із захопленням пояснює матеріал, здатний «захопити» студентів своєю жагою знань. Також важливі акторські здібності, які виявляють себе у виразності мови, зміні інтонацій, використання пауз і жестів, що компенсує брак фізичної присутності.

3. Комунікативність, тобто доступність у спілкуванні та чітке вираження думок, просте й зрозуміле формулювання складних понять. Такі якості ментора / викладача надихають студентів на більш глибоке самостійне вивчення теми.

4. Гнучкість і адаптивність. Ураховуючи особливості дистанційного навчання ментор/викладач повинен уміти змінювати підходи й адаптувати методи навчання під специфіку дистанційного формату. Також уміти корегувати план заняття у разі технічних труднощів.

5. Технічна грамотність, вміння працювати з новими платформами й інструментами, оновлювати навчальний контент. Це зокрема стосується використання сучасних платформ (Zoom, Google Meet, Moodle тощо) для створення інтерактивного навчального процесу, якот якісних презентацій, відеоматеріалів, інтерактивного тестування.

6. Терпіння й толерантність до помилок як важлива риса кожного ментора / викладача. Він повинен помірковано пояснювати матеріал, навіть якщо студентам складно його зрозуміти. Важливо не втрачати емоційної рівноваги через технічні збої чи низьку активність студентів. Відсутність технічного зв'язку або низька якість не повинні впливати на ставлення до студентів, вияв поваги викладача до їхніх індивідуальних особливостей.

7. Організованість, що виявляється в чіткому плані роботи, пунктуальності, доступності навчального контенту у визначений час [Романовський, Михайличенко, Грень, 2023; Bransford, Brown, Cocking, 2000; Goglio-Primard at al., 2020].

Дистанційне навчання має багато переваг, але водночас вимагає адаптації як з боку викладачів, так і студентів. Головне завдання – знайти баланс між технологічними можливостями й людським фактором, щоб зробити процес навчання ефективним і комфортним.

Ментори та викладачі в умовах дистанційного навчання мають бути не лише професіоналами у своїй галузі, а й натхненниками, комунікаторами та технічними експертами. Їхня здатність поєднувати людяність із професіоналізмом є ключовою для успіху онлайн-освіти.

Висновки. Менторство та дистанційне навчання є головними елементами сучасної освіти, які трансформують взаємодію між викладачами та студентами. Успіх цих процесів значною мірою залежить від особистісних якостей і професійної майстерності менторів / викладачів. Вони повинні володіти емпатією, емоційним інтелектом, гнучкістю та високим рівнем технічної грамотності, щоб створювати сприятливі умови для навчання й підтримувати студентів у складних обставинах.

Менторство забезпечує гармонійний розвиток особистості студентів та їх професійних навичок, виступаючи ефективним інструментом передачі знань, досвіду й життєвих цінностей. Харизма й уміння мотивувати студентів підсилюють цей процес, сприяючи розкриттю потенціалу кожного учасника дистанційної взаємодії.

Дистанційне навчання, зі своїми перевагами й викликами, вимагає від ментора / викладача адаптивності, організованості та інноваційного підходу. Його роль як наставника стає критично важливою, адже він підтримує мотивацію студентів, забезпечують справедливе оцінювання й допомагає їм долати почуття ізоляції.

У сучасних умовах ментори / викладачі є не лише носіями знань, а й агентами змін, які формують компетентних, упевнених і професійно підготовлених фахівців, готових до викликів майбутнього.

Перспективи подальших досліджень. Закономірно в подальшому плануємо проаналізувати підходи в діяльності менторів / викладачів залежно від регіону й особливостей країн, з урахуванням культурних і релігійних уподобань.

Список використаної літератури

Задорожна-Княгницька, Л. В. (2020). *Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО*. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС.

Зінкевич, О., Чекан, Ю. (2007). *Музична критика. Теорія та методика*. Чернівці: Книга XXI.

Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф. (1997). *Педагогічна майстерність*. Київ: Вища школа.

Левківський, М. В. (2011). *Історія педагогіки*. Київ: Центр учбової літератури.

Красюк, І. О. (2024). Морально-етичний потенціал особистості майбутнього педагога – основа продуктивності його професійної підготовки. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 1 (27), 50–57. doi: 10.32342/2522-4115-2024-1-27-5

Кремень, В. Г. (Ред.). (2014). *Синергетика і освіта*. Київ: Інститут обдарованої дитини.

Маляр, Л. В., Кухта, М. І. (2020). *Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій*. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ».

Платон. (2000). *Держава*. Київ: Основи.

Романовський, О. Г., Михайличенко, В. Є., Грень, Л. М. (2023). *Педагогіка лідерства*. Харків: НТУ «ХПІ».

Almaiah, M.A., Al-Khasawneh, A., Althunibat, A. (2020). Exploring the critical challenges and factors influencing the E-learning system usage during COVID-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, 25, 5261-5280. doi: 10.1007/s10639-020-10219-y

Bransford, J., Brown, A., Cocking, R. (Ed.). (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington: National Academy Press.

Burke, P.J., Stets, J. E. (2009). *Identity theory*. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/acprof:oso/9780195388275.001.0001

Farnsworth, V., Kleanthous, I., Wenger-Trayner, E. (2016). Communities of practice as a social theory of learning: A conversation with Etienne Wenger. *British Journal of Educational Studies*, 64(2), 139–160. doi: 10.1080/00071005.2015.1133799

Goglio-Primard, K., Simon, L., Cohendet, P., Aharonson, B. S., Wenger-Trayner, E. (2020). Managing with communities for innovation, agility, and resilience. *European Management Journal*, 38(5), 673–675. doi: 10.1016/j.emj.2020.08.003

Hargreaves, A., Fullan, M. (2020). Professional capital after the pandemic: Revisiting and revising classic understandings of teachers' work. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3/4), 327–336. doi: 10.1108/JPC-06-2020-0039

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *EDUCAUSE Review*. Retrieved from <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>

Lave, J. (2019). *Learning and everyday life: Access, participation, and changing practice*. In: *Sustaining Communities of Practice with Early Career Teachers* (pp. iii-iii). Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781108616416

McDonald, J., Mercieca, B.M. (2021). The value of communities of practice for early career teachers. In: *Sustaining Communities of Practice with Early Career Teachers* (pp. 21–43). Singapore: Springer. doi: 10.1007/978-981-33-6354-0_2

Pfund, C., Byars-Winston, A., Branchaw, J., Hurtado, S., Eagan, K. (2016). Defining attributes and metrics of effective research mentoring relationships. *AIDS Behav*, 20 (Suppl 2), 238–248. doi:10.1007/s10461-016-1384-z

Wenger, E., Wenger-Trayner, B. (2020). *Learning to make a difference: Value creation in social learning spaces*. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781108677431

Yi, P. (2022). Teachers' communities of practice in response to the COVID-19 pandemic: Will innovation in teaching practices persist and prosper? *Journal of Curriculum and Teaching*, 11(5), 241–251. doi:10.5430/jct.v11n5p241

References

- Almaiah, M.A., Al-Khasawneh, A., Althunibat, A. Exploring the critical challenges and factors influencing the E-learning system usage during COVID-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, 2020, no. 25, pp. 5261-5280. doi: 10.1007/s10639-020-10219-y
- Bransford, J., Brown, A., Cocking, R. (Ed.). (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington, National Academy Press, 384 p.
- Burke, P.J., Stets, J. E. (2009). *Identity theory*. Oxford, Oxford University Press, 220 p. doi: 10.1093/acprof:oso/9780195388275.001.0001
- Farnsworth, V., Kleanthous, I., Wenger-Trayner, E. Communities of practice as a social theory of learning: A conversation with Etienne Wenger. *British Journal of Educational Studies*, 2016, vol. 64(2), pp. 139–160. doi: 10.1080/00071005.2015.1133799
- Goglio-Primard, K., Simon, L., Cohendet, P., Aharonson, B. S., Wenger-Trayner, E. Managing with communities for innovation, agility, and resilience. *European Management Journal*, 2020, no. 38(5), pp. 673–675. doi: 10.1016/j.emj.2020.08.003
- Hargreaves, A., Fullan, M. Professional capital after the pandemic: Revisiting and revising classic understandings of teachers' work. *Journal of Professional Capital and Community*, 2020, vol. 5, no. 3/4, pp. 327–336. doi: 10.1108/JPC-06-2020-0039
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *EDUCAUSE Review*. Available at: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> (Accessed 10 September 2024).
- Krasiuk, I. The moral and ethical potential of a future teacher's personality – the foundation for the productivity of their professional training. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 2024, no. 1(27), pp. 50–57. doi: 10.32342/2522-4115-2024-1-27-5 (In Ukrainian).
- Kremen, V.G. (Ed.). (2014). *Synerhetyka i osvita* [Synergetics and education]. Kyiv, Institute of Gifted Children Publ., 348 p. (In Ukrainian).
- Lave, J. (2019). Learning and everyday life: Access, participation, and changing practice. *Sustaining Communities of Practice with Early Career Teachers*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. iii-iii. doi: 10.1017/9781108616416
- Levkivskiy, M.V. (2011). *Istoriia pedahohiky* [History of Pedagogy]. Kyiv, Center for Educational Literature Publ., 189 p. (In Ukrainian).
- Maliar, L.V., Kukhta, M.I. (2020). *Istoriia zarubizhnoi pedahohiky: konspekt lektsii* [History of foreign pedagogy: lecture notes]. Uzhgorod: State Higher Educational Institution "UzhNU" Publ., 64 p. (In Ukrainian).
- McDonald, J., Mercieca, B.M. (2021). The value of communities of practice for early career teachers. *Sustaining Communities of Practice with Early Career Teachers*. Singapore, Springer, pp. 21–43. doi: 10.1007/978-981-33-6354-0_2
- Pfund, C., Byars-Winston, A., Branchaw, J., Hurtado, S., Eagan, K. Defining attributes and metrics of effective research mentoring relationships. *AIDS Behav*, 2016, vol. 20 (Suppl 2), pp. 238–248. doi:10.1007/s10461-016-1384-z
- Platon. (2000). *Derzhava* [The State]. Kyiv, Osnovy Publ., 355 p. (In Ukrainian).
- Romanovskiy, O.H., Mykhailychenko, V.Ie., Hren, L.M. (2023). *Pedahohika liderstva* [Leadership Pedagogy]. Kharkiv, NTU "KhPI" Publ., 496 p. (in Ukrainian).
- Wenger, E., Wenger-Trayner, B. (2020). *Learning to make a difference: Value creation in social learning spaces*. Cambridge, Cambridge University Press, 300 p. doi: 10.1017/9781108677431
- Yi, P. Teachers' communities of practice in response to the COVID-19 pandemic: Will innovation in teaching practices persist and prosper? *Journal of Curriculum and Teaching*, 2022, vol. 11, no. 5, pp. 241–251. doi:10.5430/jct.v11n5p241
- Zadorozhna-Kniahnytska, L. V. (2020). *Istoriia pedahohiky* [History of pedagogy]. Kherson, OLDI-PLUS Publ., 364 p. (In Ukrainian).
- Ziazun, I.A., Kramushchenko, L.V., Kryvonos, I.F. (1997). *Pedahohichna maisternist* [Pedagogical Mastery]. Kyiv, Higher School Publ., 349 p. (In Ukrainian).
- Zinkevych, O., Chekan, Yu. (2007). *Muzychna krytyka. Teoriia ta metodyka* [Music Criticism. Theory and Methodology]. Chernivtsi, Knyha XXI Publ., 424 p. (In Ukrainian).

MENTOR / LECTURER IN THE PERSONALITY DEVELOPMENT SYSTEM

Shuba Liudmyla, Associate Professor, PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Physical Culture and Sport Management, National University "Zaporizhzhia Polytechnic", Zaporizhzhia.

e-mail: mila.shuba@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-8037-4218

Shuba Victor, Associate Professor, Professor of the Department of Psychology and Pedagogy, Alfred Nobel University, Dnipro.

e-mail: viktik1955@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-1060-505X

Shuba V, PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sports, Dnipro.

e-mail: shubaV14@meta.ua.

ORCID: 0000-0001-5042-3106

DOI: 10.32342/3041-2196-2024-2-28-10

Keywords: *mentoring, teaching activity, historical development of mentoring as a scientific category, distance learning, professionally significant qualities of a lecturer, positive/negative aspects of distance education.*

The article examines approaches to modelling the traits and qualities of a lecturer in the context of distance education.

*The **aim of the study** is to define the specific features of a mentor/lecturer's work and their impact on the development of students and the educational environment under conditions of distance learning.*

*The main research **methods** include a retrospective analysis of the concept of "mentoring", generalisation, systematisation of theoretical aspects regarding the mentor's role in higher education and distance learning, and modelling the traits and qualities of a mentor/lecturer.*

It has been established that mentoring is a unique process of support, teaching, and development achieved through individual interaction between the mentor/lecturer and the mentee. A mentor is not only a guide but also a source of inspiration, helping to unleash potential, develop professional skills, and build a successful career. Mentoring is viewed as a tool for transferring experience, knowledge, and values, fostering harmonious personal and professional development for the mentee.

It has been determined that distance learning has altered the role of the mentor/lecturer in the educational process, requiring new teaching approaches and the development of specific competences in students. In this format, the teacher emerges not only as a knowledge provider but also as a motivator and mentor capable of effective communication and adaptation to online education. Empathy and emotional intelligence are becoming critical qualities for lecturers, enabling them to better understand and support students in challenging circumstances. Charisma and the ability to engage the audience help maintain attention even through a screen, significantly enhancing the learning material comprehension. The lecturer's flexibility is manifested in their ability to adjust approaches to delivering information and solving technical problems. Advanced technical literacy enables the creation of interactive courses and high-quality multimedia resources, as well as facilitating better knowledge acquisition.

Additionally, the lecturer must be patient with students adapting to the new format and demonstrate tolerance towards their individual challenges. Motivational skills inspire students to actively engage in learning, fostering a positive attitude towards the educational process. Organisational skills and professionalism are particularly significant in the distance format, as they determine the success of the educational process. It has been found that lecturers should focus on building trust and creating a supportive learning atmosphere.

In distance education, it is essential to combine expertise with creativity to make the process both informative and engaging. This approach addresses key challenges, such as maintaining student motivation, overcoming feelings of isolation, and ensuring fair assessment.

It is concluded that, while distance learning presents both opportunities and challenges, lecturers possessing these qualities can make this format as effective and productive as possible in contemporary circumstances.

Одержано 04.09.2024.